

**ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2**

กลรัตน์ คีรี *

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 6 ด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า จำแนกตามเพศและประสบการณ์ในการทำงาน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 113 คน มีค่าความเชื่อมั่น 0.97 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่า t -test และทดสอบการวิเคราะห์ ค่าความแปรปรวน One Way Analysis of Variance

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 113 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี และมีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 10 – 20 ปี ตามลำดับ

2. ครูมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน

4. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยภาพรวมมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน และรายด้านมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน

บทนำ

จากปัญหาในการบริหารงานของราชการที่มีความซับซ้อน และทรัพยากรมีจำนวนจำกัด มีการตรวจสอบการทำงานของข้าราชการอยู่เสมอ หน่วยงานราชการได้ดำเนินการเพื่อบริการสาธารณะ เป็นปัจจัยที่ช่วยทำให้การทำงานประสบความสำเร็จได้ สิ่งที่ยังขาดอยู่คือหลักการที่จะแสดงถึงผลของการมีค่านิยมของการให้บริการสาธารณะ ที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงการทำงานของหน่วยงานราชการอยู่มาก เช่น เรื่องของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ การทบทวนการทำงาน การบริหารที่มุ่งผลลัพธ์ และการบริหารคุณภาพ เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามในการบริหารรัฐกิจสิ่งที่จัดว่ามีค่ามากที่สุดก็คือการบริการประชาชน การบริหารรัฐกิจแบบเดิมๆเป็นสิ่งที่รัฐบาลให้ความสนใจอยู่ที่การให้บริการโดยผ่านหน่วยงานของรัฐ มีการกำหนดนโยบายสาธารณะ มีการบริหารงาน และมี การปฏิบัติตามนโยบาย การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมีจำกัด บทบาทของนักบริหารจึงเป็นเพียงการวางแผน จัดองค์กร การจัดหาบุคคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงานและการทำงานประมาณ ซึ่งสิ่งที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นสิ่งที่ผู้บริหารในองค์กรของรัฐต่างดำเนินการกันอยู่เป็นปกติ การให้ความสำคัญกับหลักการของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม การให้ความสำคัญกับประชาชน การมุ่งให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีตามแนวคิดของการบริหารแนวใหม่จึงเกิดขึ้น โดยการมีส่วนร่วม การทำงานอย่างโปร่งใส การทำงานที่มีหลักการ การยึดหลักนิติธรรมจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จัดเป็นคัมภีร์สำคัญของการบริหารที่ครอบคลุมประเด็นต่างๆทั้งหมด โดยพิจารณาได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบอำนาจรัฐ การสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่และส่งเสริมการกระจายอำนาจเป็นสำคัญ ทั้งนี้จึงกล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้นอกจากมุ่งก่อให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองแล้วยังมุ่งให้เกิดการปฏิรูปทางการบริหารราชการแผ่นดินโดยยึดหลักการบริหารจัดการที่ดี หรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งองค์กรภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจและพยายามที่จะนำมาใช้เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ของการทำงานที่ดีที่สุด โดยอยู่บนพื้นฐานของการมีหลักการดังกล่าว ธรรมาภิบาลเป็นมิติของกระบวนการทัศน์ใหม่ในการบริหารงานภาครัฐ โดยเน้นบทบาทของ ผู้บริหารงานภาครัฐจัดบริการให้มีคุณภาพ สูงตามที่ประชาชนต้องการ สนับสนุนให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่ละระดับมากขึ้น (ไชยวัฒน์ คำชู 2551 , คำนำ) มีการบริหารงานอย่างโปร่งใส คือ การตรวจสอบได้และอธิบายได้ทุกขั้นตอนต้องมีผู้รับผิดชอบ (เกษม วัฒนชัย 2554 , หน้า 8) ต่อมารัฐบาลโดยสำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกระเบียบว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2552 ขึ้นมา โดยเฉพาะการบริหารจัดการของสถานศึกษา ที่ต้องนำหลักว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา หลักการดังกล่าวได้แก่ 1) หลักนิติธรรม

2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า (กระทรวงศึกษาธิการหลักธรรมาภิบาล 2554, หน้า 1) ในการจัดการศึกษา นับว่ามีความสำคัญมากต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาส่วนอื่นใดในประเทศต้องเริ่มจากการพัฒนาคนเสียก่อน จึงจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาส่วนอื่นไปด้วยการพัฒนาคนสามารถทำได้หลาย ๆ รูปแบบ อย่างสำคัญที่สุดของการพัฒนาคนคือการให้การศึกษา (อาภรณ์ รัตน์มณี 2551 , บทความ) ดังนั้น การบริหารการศึกษานับว่ามีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือการบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ย่อมต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลัก โดยเฉพาะแนวโน้มที่เป็นอยู่ผู้บริหารการศึกษาระดับเหนือขึ้นไปย่อมต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารเป็นอย่างมาก จึงจะนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพทางการศึกษา ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพยุคใหม่ จำต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการบริหารเดิมที่ไม่พึงปรารถนาและไม่สอดคล้องกับแนวทางการบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษา นั่นคือ เน้นการบริหาร โดยองค์คณะบุคคล หรือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม (ธีระ รุญเจริญ 2554, หน้า 12) หลักการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) เป็นการส่งเสริมการให้สถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณภาพมุ่งสู่ความเป็นเลิศ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน (People Needed) ทำให้เกิดการประหยัดทรัพยากร งบประมาณ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นผลมาจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ มีผลทำให้การจัดการศึกษาในท้องถิ่นดีขึ้น โดยเฉพาะหลักการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจ ดังนั้นรูปแบบการบริหารงานที่ดีจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของผู้บริหารในสถานศึกษาทุกระดับที่จะสร้างความเข้มแข็งการใช้หลักธรรมาภิบาลจึงเป็นหัวใจสำคัญของทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนแต่ต้องอาศัยการปรับตัวและเตรียมความพร้อมของประชาชนและผู้บริหารทุกระดับจากการศึกษาพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่ควรจะมีวิสัยทัศน์ มีจริยธรรม มีจรรยาบรรณวิชาชีพ มีการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลย่อมทำให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพ ส่งประสิทธิผลให้ผู้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ประเทศชาติให้อยู่รอดปลอดภัยและแข่งขันกับนานาประเทศได้ซึ่งในโลกในปัจจุบันมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีทำให้กระแสสารสนเทศแผ่กระจายครอบคลุมพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของโลกอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สถาบันการศึกษาจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2 โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามีรูปแบบการบริหารจัดการที่แตกต่างตามวิสัยทัศน์ของผู้บริหารแต่ละคน ทำให้บรรยากาศในการทำงานแตกต่างกันออกไป และเนื่องด้วยความแตกต่างในด้านของงบประมาณสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อ

ค่านิยมในตัวผู้เรียน และครูผู้สอน ทำให้เกิดความแตกต่างกันในเกือบทุกด้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2 ว่ามีการนำหลักธรรมาภิบาลใช้ในการบริหารสถานศึกษา หรือไม่ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เพื่อให้การปฏิบัติงานในองค์กรเป็นไปตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุผลสำเร็จ และเสริมสร้างองค์การให้พัฒนาไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยจำแนกตาม เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 160 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มอย่างง่ายโดยเปิดตารางเครชีและมอร์แกน (อ้างถึงใน ภาวนิดา ธาราสิริสุทธิและคณะ , 2553 , หน้า 172) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 113 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ข้าราชการครูโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามเพศ และประสบการณ์ ในการทำงาน

2.2 ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง Index of Congruence (IOC) และความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 โดยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเศรษฐบุทรบาเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) คือระดับความพึงพอใจมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความพึงพอใจมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ 5,4,3,2 และ 1 แบ่งเป็น 6 ด้าน จำนวน 38 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งคำถามเป็นแบบปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเศรษฐบุทรบาเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเศรษฐบุทรบาเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามเพศ โดยใช้ t - test
4. เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเศรษฐบุทรบาเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 113 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีประสบการณ์ในการทำงาน 20 ปีมากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปีและประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 10 – 20 ปี
2. ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือ หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักการมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส และหลักคุณธรรม
3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้าน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
4. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่าประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้สืบเนื่องจากภาวะการเจริญเติบโตของสังคมในยุคปัจจุบันที่ส่งผลต่อการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือภาคเอกชนจำเป็นต้องบริหารงานให้ทันต่อกระแสของความเปลี่ยนแปลง ให้ทันสมัยโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะนำประเทศชาติให้มีการพัฒนาก้าวหน้า การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2552 ขึ้นมา โดยเฉพาะการบริหารจัดการของสถานศึกษา ที่ต้องนำหลักว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหาร

และจัดการศึกษา หลักการดังกล่าวได้แก่ 1. หลักนิติธรรม 2. หลักคุณธรรม 3. หลักความโปร่งใส 4. หลักการมีส่วนร่วม 5. หลักความรับผิดชอบ และ 6. หลักความคุ้มค่า(กระทรวงศึกษาธิการ หลักธรรมาภิบาล 2554, หน้า 1) ในการจัดการศึกษา นับว่ามีความสำคัญมากต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาส่วนอื่นใดในประเทศต้องเริ่มจากการพัฒนาคนเสียก่อน จึงจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาส่วนอื่นไปด้วยการพัฒนาคนสามารถทำได้หลาย ๆ รูปแบบ อย่างสำคัญที่สุดของการพัฒนาคนคือการให้การศึกษา (อาภรณ์ รัตน์มณี 2551 ,บทความ) ดังนั้น การบริหารการศึกษานับว่ามีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือ การบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาตามที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ย่อม ต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลัก สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน (People Needed) ทำให้เกิดการประหยัดทรัพยากร งบประมาณ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นผลมา จากการเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ มีผลทำให้การจัดการศึกษาในท้องถิ่นดีขึ้น โดยเฉพาะหลักการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นใน การตัดสินใจ ดังนั้นรูปแบบการบริหารงานที่ดีจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของผู้บริหารใน สถานศึกษาทุกระดับที่จะสร้างความเข้มแข็งการใช้หลักธรรมาภิบาลจึงเป็นหัวใจสำคัญของทุก องค์การแต่ต้องอาศัยการปรับตัวและเตรียมความพร้อมของประชาชนและผู้บริหารทุกระดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพิศสมัย หมกทอง (2554,บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลัก ธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่าความคิดเห็นของบุคลากรที่มี ต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้วิจัยอภิปรายได้ดังนี้

ด้านที่ 1 หลักนิติธรรม โดยภาพรวมและรายข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับการบริหารงานโดยใช้หลักนิติธรรมผู้บริหารมี การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ และแนวปฏิบัติในสถานศึกษาที่บุคลากรพร้อมใจและเต็มใจปฏิบัติ รวมทั้งบุคลากรปฏิบัติตาม กฎระเบียบข้อบังคับต่างๆอย่างเคร่งครัด บริหารงานโดยความเป็นธรรมตามระเบียบ ข้อกฎหมาย ของทางราชการ เพื่อปลูกฝังให้ครูเคารพกฎระเบียบและกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา มีจำรัส (2550,บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ครู และ ชุมชน มีการระดมความคิดเห็น และร่วมกันวางกรอบแนวปฏิบัติ ข้อบังคับ ข้อตกลงต่างๆ ให้เป็นที่

ยอมรับของทุกฝ่าย ควรจัดทำ เป็นคู่มือการปฏิบัติราชการของโรงเรียน ให้คณะครูได้ศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ

ด้านที่ 2 หลักคุณธรรม โดยภาพรวมและรายข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก แสดงว่า ผู้บริหารมีการดำเนินงานโดยคำนึงถึงหลักคุณธรรม และเห็นความสำคัญที่จะนำมาใช้ในการบริหารงาน ผู้บริหารรณรงค์ให้บุคลากรยึดถือหลักการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม การบริหารสถานศึกษาได้รับการยอมรับจากชุมชน และบุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนและบุคคลในสังคม การที่ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีจริยธรรมบริหารงานตามหลักคุณธรรมนั้นมีความสำคัญมากในการบริหารงานในโรงเรียน เมื่อผู้บริหารยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงานก็จะส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความสำเร็จในงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศสมัย หมกทอง (2554,บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่าความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ด้านที่ 3 หลักความโปร่งใส โดยภาพรวมและรายข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก แสดงว่า ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้ช่วยสร้างความเชื่อถือศรัทธาให้แก่ครูในโรงเรียน ผู้บริหารมีการจัดระบบการดำเนินงานที่ชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ กำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจตรงกัน มีการเปิดเผยข้อมูลแก่บุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษาทราบตามความเป็นจริง ผู้บริหารโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานที่สำคัญให้บุคลากรหลายคนเพื่อลดความเสี่ยงจากการผิดพลาดหรือทุจริต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรหมเมศวร์ คำผาบ (2550,บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือหลักความคุ้มค่า รองลงมา คือหลักความโปร่งใส

ด้านที่ 4 หลักความรับผิดชอบ โดยภาพรวมและรายข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก แสดงว่า ผู้บริหารมีการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยความตั้งใจวิริยะอุตสาหะ บุคลากรในสถานศึกษามีความรับผิดชอบต่อความผิดพลาดจากการปฏิบัติงานอันเกิดจากผู้ได้บังคับบัญชาหรือทำเอง มีการนำโครงการกิจกรรมแบบแผนงานที่กำหนดไว้ไปดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรมตามที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตรา มีจำรัส (2550,บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษา พบว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยรวมและ รายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านหลักความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ด้านที่ 5 หลักการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมและรายข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก แสดงว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน ส่งเสริมให้บุคลากรมีการทำงานเป็นทีม จัดองค์การที่ชัดเจน โดยครูและคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการทำงานจะช่วยให้ครูรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่ง และมีใจรักผูกพันกับโรงเรียน พร้อมที่จะช่วยเหลือและพัฒนากิจกรรมการดำเนินงานต่างๆของโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระไวยงษ์ สิลเดโซ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน มัธยมศึกษาในภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม

ด้านที่ 6 หลักความคุ้มค่า โดยภาพรวมและรายข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก แสดงว่า ผู้บริหารสนับสนุนให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มนำนวัตกรรมใหม่ๆมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารและบุคลากรร่วมกันจัดกิจกรรมรณรงค์การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า บุคลากรในสถานศึกษาตระหนักและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรหมเมศวร์ คำผาบ (2550,บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือหลักความคุ้มค่า

2. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเศรษฐบุทรบาเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนมีการบริหาร งานตามหลักธรรมาภิบาลในทุกงาน เพื่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของโรงเรียน โดยทุกคนทุกฝ่ายต่างปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเป็นอย่างดีครูที่มีเพศต่างกัน จึงมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเศรษฐบุทรบาเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิศสมัย หมกทอง (2554, บทคัดย่อ) ได้
 ทำการศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
 พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอก
 น้อย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ด้านเพศไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของชื่นกมล กุมารสิทธิ์ (2551, บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาและทำ
 การวิจัยเรื่อง สภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร พบว่า ครูสายปฏิบัติการสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษามุกดาหารที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการ
 บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร
 รายด้านไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระไวยพจน์ สีลเตโช
 (2551, บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน
 มัธยมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร” ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วน
 บุคคลของครูผู้สอน ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์สอนและระดับชั้นที่สอน ไม่มี
 ความสัมพันธ์ระดับความคิดเห็น ต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียน
 มัธยมศึกษา ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน

มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเศรษฐบุทรบำเพ็ญ
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านมีความพึงพอใจไม่
 แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 สืบเนื่องจากครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน
 ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเศรษฐบุทร
 บำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ถึงแม้ว่าจะมีประสบการณ์ในการ
 ทำงานต่างกัน หากผู้บริหารมีการดำเนินงานบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลตามที่กำหนดไว้
 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติความพึงพอใจของครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างก็มี
 ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนเศรษฐบุทรบำเพ็ญ
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย
 ของชื่นกมล กุมารสิทธิ์ (2551, บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาและทำการวิจัยเรื่อง สภาพการใช้หลัก
 ธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มุกดาหาร พบว่า ครูสายปฏิบัติการสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร ที่มี
 ประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลใน
 การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร

รายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระไวยงษ์ สิลเตโช (2551,บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร” ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของครูผู้สอน ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์สอนและระดับชั้นที่สอน ไม่มีความสัมพันธ์ระดับความคิดเห็น ต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤษณา เป๋านาค (2556,บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของบุคลากร โรงเรียนวัดสุทธาวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่าการแสดงพฤติกรรมตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูและบุคลากร โรงเรียนวัดสุทธาวาสที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน อยู่ในระดับค่อนข้างน้อยซึ่งไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่าครูมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2 ในด้านหลักคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในด้านการนำหลักคุณธรรมมาใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในงานด้านต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการบริหารการศึกษาต่อไป
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารงาน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*.
กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกษมวัฒน์ชัย.(2556). *ธรรมาภิบาลกับบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*.
กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี.
- กฤษณา เป้านาถ. (2556). *การศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลผู้บริหารตามความคิดเห็นบุคลากรของ โรงเรียนวัดสุทธาวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ชลบุรี เขต3. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*.
- ชื่นกมล กุมารสิทธิ์. (2553). *สภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*.
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- ไชยวัฒน์ คำชู. (2554). *ธรรมาภิบาล.กรุงเทพมหานคร:น้ำฝน*.
- พิศสมัย หมกทอง. (2554).*การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พรหมเมศวร์คำผาบ. (2550). “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1”.วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สุจิตรา มีจำรัส. (2550). “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา”.
วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระไวพจน์ สีลเตโช. (2551). “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร”.ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรหมเมศวร์ คำผาบ. (2550). “ การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1”.วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.